

карьерного розвитку індивіда; процес переходу індивіда или професійної групи с одної професійної позиції в другу.

Ключевые слова: професійна мобільність, кар'єрне розвиток, особистий ріст.

Volodavchyk V. S. Professional Mobility as an Interdisciplinary Phenomenon

On the basis of multidisciplinary analysis of scientific literature defines the concept of professional mobility, which is considered in four aspects as the ability and willingness of the individual rather quickly and successfully acquire new technology, acquire knowledge and skills that ensure the effectiveness of the new professional activity; mobility, ability to quickly increase its own resources, to rapid movement changes; sign individual career development; transition individual or professional group from one position to another professional.

Key words: professional mobility, career development and personal growth.

Стаття надійшла до редакції 19.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК [378.011.3–051:796]:17.022.1

Н. О. Гайдук, П. В. Ярошенко

КОМПОНЕНТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасна освітня система має відповідати високим вимогам суспільства до особистості педагога.

Проблема професійного становлення майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах на сьогоднішній день набуває особливої актуальності. Основним критерієм роботи вищого навчального закладу є рівень підготовленості випускників, раціональне поєднання теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці, що означає потребу вести пошук ефективних форм навчання, удосконалення програм, розробку нових навчальних методик.

Нова концепція розвитку фізичної культури України обумовлює необхідність відповідних змін у підготовці майбутніх учителів фізичної культури в системі вищої педагогічної освіти.

Зокрема, Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечували «можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного

розвитку студента, що сприяє формуванню професійно досвідченої, та вихованої особистості» [6, с. 75]. Вирішити це завдання можливо лише за умови єдності трьох складових вищої освіти – навчання, розвитку і виховання.

Залучення студентів до створення в уяві образу майбутньої професії може стати спонукальною силою, перетворитись у цілеспрямоване формування іміджу, справити емоційно-психологічний вплив на особистість, визначити цінності професійної діяльності вчителя фізичної культури та створити кар'єрне устремління в професійно-творчій діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми особливої значущості набувають наукові пошуки щодо розв'язання проблеми підготовки вчителя, що є запорукою його успіху в майбутній педагогічній діяльності. Зокрема, М. Дідик, А. Капська, В. Сластенін, Г. Сухобська, П. Щербань, В. Ягупов обґрунтували сутність і структуру педагогічної діяльності, В. Семиченко – її методологічні та психологічні особливості. Проблему формування педагогічної майстерності вчителя досліджували Є. Барбіна, Н. Бутенко, І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривоніс, Г. Сагач та ін. В. Баркасі, А. Карпова, А. Маркова, Л. Мітіна, І. Міщенко, Т. Багатьма науковцями, професійний імідж, розглядається як невід'ємна складова професійної культури вчителя, як механізм професійної та особистісної соціалізації. Поняття «імідж» увійшло до словників психології, педагогіки, політології, соціології та інших наук. Сучасними дослідниками імідж розглядається як образ, цілеспрямовано сформований суб'єктом та зорієнтований на самовідчуття [7, с. 5].

Незважаючи на значну увагу педагогів, психологів, філософів, науковців у галузі педагогіки та фізичного виховання до означеної проблеми, все ж окремі її кардинальні питання залишаються поки що нерозв'язаними. В науці не досліджувалися педагогічні умови ефективності формування професійного іміджу майбутніх вчителів фізичної культури, ще не знайшли достатнього теоретичного обґрунтування й тому потребують наукового розгляду.

Дослідження виконується в рамках науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики фізичного виховання Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мета нашої роботи полягає у розгляді професійного іміджу майбутнього вчителя фізичної культури. Приділяється увага аналізу останніх досліджень у сфері іміджології та підкреслюється необхідність внесення змін у навчально-виховний процес вищого навчального закладу з метою реалізації зазначених педагогічних умов.

Стрімкий розвиток сучасних педагогічних технологій вплинув на впровадження різноманітних методів та форм організації навчальної діяльності студентів, які спрямовані на формування професійно-педагогічного іміджу майбутнього фахівця. У контексті формування

іміджу сьогодні значна роль відводиться не лише професійним знанням та умінням, а й формуванню світоглядних орієнтацій особистості. Тому що вища освіта є цілісним комплексом навчально-методичної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури. Питання формування професійного іміджу, який є найважливішою складовою професійної компетентності, стає головним завданням у багатьох сучасних дослідженнях.

Професійна готовність майбутнього вчителя фізичної культури виступає як цілісний стан особистості, що виражає якісні характеристики її спрямованості, свідомості, професійної позиції, іміджу, рівня оволодіння професійно-педагогічними діями.

Розгляд професійного іміджу майбутніх вчителів фізичної культури як чинника ефективної професійної діяльності зумовлює необхідність обґрунтувати деякі теоретичні аспекти окресленої проблеми.

Передусім, з'ясуємо сутність головних ключових понять. У психолого-педагогічних джерелах *імідж* (англ. *image* – образ) трактують як:

- уявлення про людину, що формується на основі її зовнішнього вигляду, звичок, манери говорити, менталітету, вчинків тощо [2, с. 9];
- образ, що формується цілеспрямовано і має справляти емоційно-психологічний вплив на когось з метою популяризації, реклами тощо [5, с. 103].

У педагогічній науці є різні підходи щодо класифікації іміджу. Зокрема, за функціональним підходом виокремлюють такі види іміджу:

- особистісний – імідж педагога, зумовлений його внутрішніми рисами й особливими індивідуальними рисами;
- професійний – імідж вчителя, детермінований професійними якостями;
- бажаний – імідж, до якого прагне вчитель;
- дзеркальний – імідж, що відповідає його уявленню про себе;
- корпоративний – імідж школи, вищого навчального закладу, факультету тощо [4].

Імідж класифікують також за іншими параметрами: особистісний, професійний, корпоративний. Може бути як позитивний, так і негативний.

Структура іміджу вчителя передбачає наявність таких компонентів:

- внутрішнє «Я» (внутрішній образ вчителя, що відповідає обраному фаху й виявляється в його професійній культурі та мисленні, емоційності й творчому настрої, привабливості та вишуканості, внутрішній стійкості й гідності, позиції та рівні мобілізації тощо);
- зовнішній вигляд вчителя (засвідчує про ціннісні риси, які в гармонійному поєднанні з педагогічним артистизмом створюють позитивний образ учителя, сприяють формуванню гарного враження й

репутації, допомагають виявити себе не тільки привабливою людиною, але й чудовим педагогом);

- використання вербальних і невербальних засобів спілкування (жести, міміка, пантоміміка, інтонація, магія слова, темпоритм мовлення педагога мають привертати увагу учнів до нього, викликати довіру і налаштувати їх на активну взаємодію).

Створення іміджу вчителя – довготривалий і складний процес. Його результативність залежить від передумов, специфіки та технологій формування Я-концепції особистості та інших чинників, що взаємозумовлені й взаємопов'язані між собою. Особливого значення у формуванні іміджу вчителя ми надаємо Я-концепції майбутнього педагога.

Під Я-концепцією розуміють динамічну систему уявлень людини про себе, яка охоплює як власне усвідомлення своїх фізичних, інтелектуальних та інших якостей, так і самооцінку і власне сприйняття зовнішніх чинників, що впливають на неї [1, с. 521].

Технологія формування іміджу майбутнього вчителя фізичної культури у процесі вивчення педагогічних дисциплін та під час різних видів педагогічної практики має спиратися на осмислення й усвідомлення студентами:

- «реального Я» (адекватна самооцінка майбутнім учителем себе, своїх особистісних рис, поведінки, ставлення до інших тощо);
- «ідеального Я» (уявлення про те, яким має бути ідеальний учитель, які риси мають бути йому притаманні);
- «антиідеального Я» (уявлення про риси, які «працюють» не тільки проти самого вчителя, а й проти навчального предмета, який він викладає, проти школи, у якій він працює, проти учнів);
- «професійного Я» (уявлення і самооцінка своїх професійних рис, мотивів і ціннісних установок, стилю організації педагогічної взаємодії тощо).

Аналіз психолого-педагогічних джерел дослідження засвідчує, що для формування іміджу вчителя фізичної культури важливе значення мають такі компоненти:

- когнітивний, який виражає знання й уявлення студента про себе;
- оцінний, який характеризує здатність до самооцінки того, що він про себе знає;
- поведінковий, який свідчить про те, як поводить себе людина відповідно до того, що вона про себе знає і як себе оцінює [3].

У процесі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури необхідно приділяти увагу гармонійному розвитку педагогічних здібностей студентів:

- виховних, дидактичних, комунікативних, організаційних, перцептивних, сугестивних;

- дослідних – а також науково-пізнавальних здібностей, емоційної стійкості, спостережливості, педагогічного оптимізму.

Рівень їх розвитку суттєво впливає на формування іміджу педагога. В основі формування іміджу лежить формальна система ролей, які людина виконує у своєму житті. Її доповнюють риси характеру, інтелектуальні особливості, зовнішні дані, манера одягатися тощо. З огляду на це педагогічна техніка є не тільки важливим компонентом педагогічної майстерності, а й підвалиною формування іміджу педагога. У педагогічній техніці виявляється здатність до регулювання власного самопочуття, уміння вчителя використовувати свій психофізичний апарат, вербальні та невербальні засоби комунікації для виховного впливу на учнів. Власне завдяки цим умінням педагог створює свій професійний імідж (привабливість, культуру, приємні манери тощо).

Отже, під час вивчення студентами педагогічних дисциплін необхідно розвивати здатність до саморегулювання, культуру зовнішнього вигляду, культуру педагогічного спілкування, лексичне багатство майбутнього вчителя фізичної культури.

Імідж майбутнього вчителя фізичної культури створюється як на основі його реальної поведінки, так і під впливом оцінних суджень і думок про нього учнів, колег та інших учасників педагогічного процесу.

Формування іміджу майбутнього вчителя фізичної культури відбувається поетапно під час вивчення студентами загальних засад педагогіки, психології, спецкурсів, «Теорії та методик фізичної культури», спортивно-педагогічного вдосконалення, музично-ритмічного виховання та проходження педагогічних практик.

У процесі вивчення педагогічних дисциплін важливого значення треба надати розвитку педагогічного цілепокладання, професійного мислення, педагогічної інтуїції, мистецтва педагогічної імпровізації.

Отже, на сучасному етапі для вчителя фізичної культури наявність професійного іміджу є необхідною умовою, яка дає йому змогу показати себе учням як професіонала, водночас не нівелюючи людську індивідуальність, може бути засобом поліпшення успішності навчального процесу та якості відносин, що складаються в системі «вчитель – учень».

Ефективність створення професійного іміджу студентів педагогічних навчальних закладів залежить від уміння та здатності застосовувати стратегії, пов'язані з інноваційними педагогічними технологіями, та може бути забезпечена створенням необхідного середовища у вищому навчальному закладі, яке сприяє формуванню у студентів мотивації та інтересу до підвищення свого професійного рівня, розкриття сутності та змісту формування іміджу.

Список використаної літератури

1. Дьяченко М. И. Психологический словарь-справочник / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – М. : Академия, 2001. – 218 с.

2. Калюжный А. А. Психология формирования имиджа учителя / А. А. Калюжный. – М. : ВЛАДОС, 2004. – 219 с. **3. Ковальчук Л. О.** Організація педагогічної практики студентів класичного університету: компетентнісний підхід / Л. О. Ковальчук // Духовно-творчий потенціал студентської молоді: психолого-педагогічні проблеми формування тареалізації : матеріали III Всеук. наук.-практ. конф. 18-20 трав. 2006 р. – Рівне, 2006. – С. 69 – 73. **4. Ковальчук Л. О.** Формування іміджу майбутнього вчителя у процесі вивчення педагогічних дисциплін в класичному університеті / Л. О. Ковальчук // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед. – 2007. – Вип. 22. – Ч. 2. – С. 65 – 74. **5. Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку.** – К. : ІЗМН, 1996. – Ч. 1. – 116 с. **6. Закон України «Про вищу освіту»** // Освіта в Україні. Нормативна база. – К. : КНТ, 2006. – С. 40 – 93. **7. Шепель В. М.** Имиджелогия: Секреты личного обаяния / В. М. Шепель. – М. : ІЗМН, 1997. – 473 с.

Гайдук Н. О., Ярошенко П. В. Компоненти формування професійного іміджу майбутніх вчителів фізичної культури

Розглядаються теоретичні передумови формування професійного іміджу майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах в сучасних умовах навчання, та формування структури самого іміджу вчителя-професіонала фізичної культури, компонентам зовнішніх та внутрішніх факторів його детермінації. Основна увага приділяється необхідності внесення змін у навчально-виховний процес вищого навчального закладу з метою реалізації виділених педагогічних умов.

Ключові слова: імідж, професійний імідж, майбутній вчитель, фізична культура, особистість, самоосвіта, самовиховання, самосвідомість, діяльність майбутнього вчителя фізичної культури.

Гайдук Н. А., Ярошенко П. В. Компоненты формирования профессионального имиджа будущих учителей физической культуры

В статье рассматриваются теоретические предпосылки формирования профессионального имиджа будущих учителей физической культуры в современных условиях обучения, а так же формирования структуры самого имиджа учителя – профессионала физической культуры, компонентам внешних и внутренних факторов его детерминации.

Основное внимание уделяется необходимости внесения изменений в учебно-воспитательный процесс высшего учебного заведения с целью реализации выделенных педагогических условий.

Ключевые слова: профессиональный имидж, педагогические условия, деятельность будущего учителя физической культуры, учебный процесс, будущий учитель, физическая культура.

Haiduk N. O., Yaroshenko P.V. Components of forming of professional image of future teachers of physical culture

There are future Physical Training teachers of professional image in modern conditions at this article. The attention is paid to the problems how to form the structure of the image of the professional teacher and to the components of outer and inner factors of its determination.

The basic attention is given necessity of modification of teaching and educational process of a higher educational institution for the purpose of realization of the allocated pedagogical conditions.

Theoretical pre-conditions of forming of professional image of future teachers of physical culture are examined in higher educational establishments in the modern terms of studies, and forming of structure of image of teacher-professional of physical culture, to the components of external and internal factors him determinacii. It is done an author attempt to expose essence of concept «image», «professional imidzh», «imidzh profession», and «offenses of profession».

Key words: professional image, future teacher, physical culture, pedagogical terms, activity of future teacher of physical culture.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2015 р.

Прийнято до друку 14.05.2015 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.

УДК 376.41-057.04

Т. О. Голубенко

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ЯК СКЛАДОВОЇ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ПАТРОНАЖНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

На сучасному етапі, враховуючи особливості суспільного життя, постають нові вимоги до компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до патронажної діяльності, а тому й до їхньої професійної та особистісної підготовки в системі вищої школи. Суспільству потрібен фахівець соціальної сфери, компетентний в професійній діяльності, зокрема патронажній, який ставиться до неї як до особистісної цінності, володіє технологією її здійснення, майстерно використовує вербальні, невербальні методи роботи, вміє долати бар'єри, спрямований на отримання власного досвіду щодо здійснення даного діяльності. Тому професійна підготовка таких фахівців повинна бути орієнтована на компетентнісний підхід.